

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

<p>ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΙ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ καθηγητοῦ τῆς Γεωλογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἑ Πολυτεχνείῳ.</p> <p>ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΙ ΝΙΚ. Κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΔΡ. Φ. Ε. ΑΛΕΞΑΝ. Δ. ΒΛΑΒΗ ΔΡ. Φ. Ε.</p>	<p>ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ</p> <p>Ἐν Ἀθήναις ἑτησίᾳ Δρ. 7 — Ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἑτ. » 7.50 Ἐξάμηρος » 4 — Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Φρ. χρ. 8 —</p>	<p>ΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ» 13—Ὀδὸς Φειδίου—13 κατωτέρω τοῦ Ἐλεγκτικῆς Συνεδρίου.</p> <p>ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ 15 — ΛΕΠΤΑ — 15</p>
--	--	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Γεωλογία τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Κ. Μητσοπούλου — Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Ἀλεξ. Βλάχου. — Περὶ πλειστόνων, ὕδατων καὶ Ὠρίωνος ὑπὸ Κ. Ξ. Παπανικητοπούλου. — Περὶ ἰσραὴν δένδρων ὑπὸ Ἰωάννου Λοβέρου. — Μακροβιότης τῶν δένδρων.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1)

Ὅπως ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διηγούμενη κατὰ σειρὰν τὰς ἐν τῇ παρελεύσει τῶν ἑκατοντατηρίδων λαβούσας χώραν διασφύρασι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔθνων πράξεις, καταδεικνυτὴν ἡμῖν τὴν ἐν τῇ διελεύσει τοῦ χρόνου γενομένην διαμόρφωσιν καὶ πρόσδον τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτω καὶ ἡ ἱστορικὴ γεωλογία διδάσκει ἡμᾶς τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν καὶ διάπλασιν τῆς λιθοσφαιρας, ἥτοι τοῦ στερεοῦ τῆς γῆς φλοιῶ καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς κατοικίων, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐντὸς χρόνου μακροῦ, ἀπὸ τοῦ πρώτου σταδίου τῆς πρὸς λεπτόν κέλυσος δυναμένης νὰ παραβληθῆ τότε λιθοσφαιρας ἄχρι σήμερον.

Τὰ διηγούμενα δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς λιθοσφαιρας συγγράμματα εἶνε τὰ πετρώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐσχηματίσθησαν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ὑδάτων (τὰ ὑδατογενῆ), σχηματίζονται δὲ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν καὶ λιμνῶν, καὶ τὰ ἐντὸς τῶν πετρωμάτων τούτων ἀπαντῶντα ἀπολειθωμένα λείψανα φυτῶν καὶ ζώων, ἅτινα ἐξῆσαν ποτε ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐξέλιπον δὲ νῦν τὰ πλείστα. Τοιαῦτα πετρώματα εἶνε π. γ. οἱ ἀσβεστόλιθοι τῆς Παιραϊκῆς χερσονήσου, τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ, τῶν

Πατρῶν, τοῦ Αἰγίου κτλ. κατάμεστα ὄντα ζωϊκῶν λειψάνων. Δικαίως λοιπὸν τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα παραβλλονται πρὸς φύλλα βιβλίου, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντα ἀπολιθώματα πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸ κείμενον τοῦ συγγράμματος.

Ὅπως δ' ὁ ἱστορικὸς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος καὶ θεοσκύματος, καὶ ἐν γένει τὴν ἱστορίαν λαῶν παναρχαίων διασφηνίζει καὶ ἐξηγεῖ διὰ τῶν ἐρείπιων, τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ὀσίων, τῶν ἀγγείων, τῶν νομισμάτων κτλ. ἅτινα ἀνευρίσκει δι' ἀνασκαφῶν, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ γεωλόγος ζητεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἔγνη, ἅτινα ἐπὶ τῆς γῆτινος ἐπιφανείας ἐγκατέλιπον παρελθόντες γεωλογικοὶ αἰῶνες, καὶ νὰ ἀνεύρῃ τὴν σχέσιν, ἣν ταῦτα ἔχουσι πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Ὅθεν θέμα τῆς ἱστορικῆς γεωλογίας εἶνε ἡ ἐξερεύνησις τῆς βαθμιαίας διαμορφώσεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἀπὸ τοῦ πρώτου σταδίου τοῦ σχηματισμοῦ αὐτοῦ ἄχρι σήμερον, ἰδίᾳ δὲ τῆς λιθοσφαιρας, καὶ ἡ περιγραφή τῶν διασφύρων ταύτης πετρωμάτων καὶ τῶν ἐντὸς τούτων ἀπαντῶντων ἀπολιθωμάτων, περὶ ὧν εἰδικώτερον ἀσχολεῖται ἡ παλαιολογία. Ὑπὸ τοιαύτην λοιπὸν ἔποψιν θέλομεν ἐξετάσει ἐν τοῖς ἐξῆς τὸ παρελθὸν τῆς Ἑλληνικῆς χώρας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ, συντομώτατα ὅμως.

* *

Πρὶν ἡ θανατοσία αὐτῆς χώρα ἀναλάμψῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀναδείξῃ Θεμιστοκλέα, Φειδίαν, Τιμολέοντα καὶ τόσους ἄλλους τῆς σεμνῆς ἀρχαιότητος μεγάλους ἀνδρας, καὶ ἐν γένει πρὶν ἐμφανισθῶσιν ἐνταῦθα τὰ πρῶτα λογικὰ ὄντα τῆς λιθίνης, ὄρειχαλκίνης καὶ σιδηρᾶς ἐποχῆς, ἐπὶ ἑκατομμύρια ἔτη ὑπῆρξε τὸ οἰκητήριον ζῶων ἐντελῶς ἀνομοίων πρὸς τὰ τῆς πα-

(1) Σημ. Μάθημα διδαχθὲν ἐν Ἰσθμῷ τῇ 7ῃ Ἀπριλίου κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν τοῦ Μετσοβίου πολυτεχνεῖου γενομένην ἐπιστημονικὴν ἐκδρομὴν.

ρούσης εποχής. Πίθηκοι, ελέφαντες, ρινοκέρωτες, λέοντες και πλείστα άλλα ζώα, εκλείψαντα νυν καθ' ολοκληρίαν από της ελληνικής χώρας, κατοικούν τα δασύφυτα αὐτῆς ὄρη, τὰς λίμνας καὶ ποταμούς.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου τούτους χρόνους ἡ χώρα αὕτη διέφερε καὶ ὡς πρὸς τὸ γεωγραφικὸν αὐτῆς σχῆμα, διότι τότε οὔτε Κορινθιακός, οὔτε Σαρωνικός ὑπῆρχε κόλπος, οὔτε Αἰγαῖον πέλαγος, ἀλλὰ χώρα μεγάλη συνδέουσα τὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ἀσίας. Ἡ χώρα αὕτη, ἧς λείψανα εἶνε αἱ πλείστα νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὑπῆρξεν ἕως ἡ γέφυρα ἐκείνη, δι' ἧς ἀπὸ τῆς κοιτίδος τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς Ἀσίας, μετέβησαν πρὸς τὰς χώρας ταύτας οἱ πρότεροι καὶ ἐν νηπιόδει καταστάσει διατελέσαντες ἄνθρωποι, ἡ ἀνθρωποειδείς πίθηκοι.

Ἀλλὰ εἰς τίνες γεωλογικὰς περιόδους ἀνήκει τὸ ἐλληνικὸν χέρσωμα, ὅπερ τοιαύτας ὑπέστη μεταβολὰς καὶ οὐτινος ὁ ἀνθραξ, ἡ ἀσβεστός, τὸ φωσφόρον καὶ τὰ ἄλλα χημικὰ στοιχεῖα συνετέλεσαν, ὅπως ἐν τῇ ἐξελεύσει τῶν ἐνοργάνων ὄντων ἀναπτυχθῶσιν οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος νόες, δι' οὓς δικαίως σεμνύνεται σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης;

Εἶχεν ἤδη παύσει ἡ περίοδος τῶν τερατωδῶν ἰχθυοσαύρων, τῶν πηλοσάιρων, τῶν περοδακτύλων καὶ τῶν ἄλλων παραδόξων τεράτων καὶ μόνον τὰ σκελετὰ αὐτῶν μετὰ πληθῆος πολλῶν ἄλλων ζώων, τεθαμμένα ἐντὸς παχυτάτων στρωμάτων, ὑφίσταντο χημικὰ διαλύσεις καὶ μετασυνθέσεις καὶ ἀπελιθοῦντο. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἰουράσιον ἐπικληθεῖσαν, δὲν ὑπῆρχε Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ Ἑλλάς, ἕως δὲ μόνον χέρσος¹, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Πεντελικῆ ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καταλήγουσα.

Κατὰ τὴν κρητιδικὴν δὲ περίοδον, ἧτις παρεκλούθησε τὴν ἰουράσιον, ἐκυρορεῖτο ἐν τοῖς σπλάγγυσι θαλάσσης οὐχὶ λίαν βαθείας ἡ Ἑλληνικὴ χώρα. Στρώματα παχύτατα ἀσβεστολίθων, ἀργιλικῶν σχιστολίθων, ψαμιμιτῶν καὶ κερολίθων⁽²⁾ κατεκρημνίζοντο διαδοχικῶς

(1) Σημ. Τὸ Πεντελικόν, ὁ Ὑμητός, ἡ Λαυρεωτικὴ καὶ αἱ πλείστα νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους συνίστανται ἐκ κρυσταλλοπηγῶν σχιστολίθων καὶ μαρμάρων, οἵτινες συνήθως κατλέγονται εἰς τὴν ἀζωϊκὴν ἢ προζωϊκὴν περίοδον, ἧτις εἶνε ἀρχαιοτάτη. Ἐτεροι ὅμως γεωλόγοι (εὐμογι) θεωροῦσι τὸ χέρσωμα τούτων ὡς ἀνήκον εἰς τὴν κρητιδικὴν καὶ διὰ μεταμορφώσεως παραχθέν.

(2) Σημ. Ἀσβεστόλιθος καλεῖται ἡ γνωστὴ ἐκείνη πέτρα, ἐξ ἧς διὰ πυρώσεως ἐξέρχεται τὸ ἀσβεστόν ἀσβεστόλιθος εἶνε καὶ τὸ μάρμαρον. Ἀργιλικὸς σχιστόλιθος καλεῖται πηλὸς ἀποστρωθεὶς καὶ σχιζόμενος εἰς πλάκας ἐκ τοιοῦτου λίθου κατασκευάζονται αἱ πλάκες τῶν σχολείων καὶ τὰ κονδύλια. Ψαμιμίτης εἶνε ἄμμος ἀποστρωθεῖσα ἐκ τούτου κατασκευάζονται τοὺς ἀκονιστικὸς τροχούς. Τέλος κερόλιθος εἶνε πέτρα ὁμοία περίπου πρὸς τὸν γνωστὸν πυρόλιθον (στουρνάρωπετρα).

ἐν τῇ πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν ὑπαρξάσῃ ταύτῃ θαλάσῃ, καταφερόμενα ἀπὸ τινος ἡπείρου, οὐ μακρὰν κειμένης. Ὡστε ἡ Ἑλληνικὴ χώρα εἶνε συμπύκνωμα θραυσμάτων ἄλλης χώρας, καταστραφείσης ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ ἐξαφανισθείσης.

* *

Ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς κρητιδικῆς ταύτης θαλάσσης συνεχεῖς ἐκρήξεις ἐλάμβανον χώραν καὶ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐξεχύνοντο τότε διάφορα πετρώματα πυριγενῆ, ἅτινα μεταμορφωθέντα ἐν τῇ παρόδῳ τῶν γεωλογικῶν αἰώνων, μετεβλήθησαν εἰς τοὺς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶντας ὄρειτας⁽³⁾, οἷος εἶνε π. χ. ὁ ὄρειτικὸς ὄγκος ὁ παραλλήλως πρὸς τὰς μεσημβρινὰς κλιτῆς τῆς Γερανείας διήκων.

Ἐνῶ δὲ τὰ πετρώματα ταῦτα ἐν τῇ θαλάσῃ κατεκρημνίζοντο, συγχρόνως ὁ φλοιὸς τῆς γῆς συνεπτύσσετο ἰσχυρότατα καὶ διαρκῶς καὶ ἐσχηματίζοντο ἐπ' αὐτοῦ μεγάλαι πτυχαί, ἀποτελέσασαι ὅ,τι σειρὰς ὄρειων καλοῦμεν. Τούτων ἄλλαι μὲν εἶχον διεθύνσιν ἐξ Α πρὸς Δ, ὡς ἡ Γερανεία, ἡ Ὀθρυς, ἄλλαι ἐκ τῶν ΒΒΑ πρὸς τὰ ΝΝΑ, ἐν Δ δὲ Πελοποννήσῃ καὶ Αἰτωλίᾳ ἐκ τῶν ΒΒΔ πρὸς τὰ ΝΝΑ. Οὔτω τὰ πετρώματα, ἅτινα ἐν ἀρχῇ ὀριζοντίως ἐπεστρώθησαν ἐπὶ τοῦ πυθμένος τῆς κρητιδικῆς θαλάσσης, ἀνυψώθησαν ἀκολουθῶς καὶ ἀνέδυσαν βραδέως τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, ἀποτελέσαντα χέρσον, ἧτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο γλαμαλὴ καὶ ἐπίπεδος, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου κατέστη ὄρεινὴ καὶ ἀνώμαλος.

Πάντως ἐν μέσῳ τῶν πτυχῶν τούτων καὶ μετακινήσεων τμημάτων τῆς λιθοσφαιρας ἐγεννήθησαν καὶ ρήγματα ἐν αὐτῇ, διαφόρους λαθόντα διεθύνσεις, ἐξ ὧν δύο, παραλλήλως σχεδὸν διήκοντα, συνετέλεσαν βραδύτερον πρὸς σχηματισμὸν τῆς ταρροειδοῦς συνιζήσεως τμήματος τῆς λιθοσφαιρας, σχηματίσαντος ἐν τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Κατὰ τὴν περίοδον δὲ ταύτην, καθ' ἣν ἐκυρορεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γῆ καὶ ἀνέδυσεν αὕτη ἐκ τῶν σπλάγγυων τοῦ ὠκεανοῦ, οὔτε πτηνά, οὔτε θηλαστικά ζῶα ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς τότε χέρσου, ἀλλὰ μόνον ἕρπετά, ἰχθύς, διάφορα ἄλλα κατωτέρου ὄργανισμοῦ ζῶα καὶ πλείστα ὀστρακόδερμα. Ἐκ τούτων ὡς γνώρισμα χαρακτηριστικὸν τῆς κρητιδικῆς περιόδου χρησιμεύουσιν, ἐκτὸς τῶν κελυρίων τῶν τροχαιοφόρων, ἅτινα ἀπαντῶμεν ἐντὸς τῆς κρητιδικῆς, καὶ οἱ ἰπποεῖται, ἧτοι μαλάκια δίθυρα, ὧν τὸ ἐν κέλυρος ἦτο παραδόξως λίαν ἀνεπτυγμένον τοῦ ἐτέρου καὶ εἶχε σχῆμα κωνοειδὲς ἢ πρὸς κέρας ὅμοιον.

Ὅπως λοιπὸν κατὰ τὴν ἰουράσιον περίοδον καὶ τὰς ἀρχαιοτέρας ταύτης ὁ ζωϊκὸς καὶ φυτικὸς κόσμος τὰ μέγιστα διέφερε τῶν φυτῶν καὶ ζώων τῆς παρούσης

(3) Σημ. Ὁρειτῆς εἶνε πράσινόν τι πέτρωμα μαλακὸν καὶ εὐξέστον, ἐκ τοῦ ὁποῦ κατασκευάζονται στήλας, ἰγῖα φαρμακοποιῶν κτλ.

ἐποχῆς καὶ ἐστερεῖτο μορφῶν τελειότερων, οὔτω κατὰ τὴν ἰουράσιον. Τὰ δάση ταύτης δὲν εἶχον τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν νεωτέρων περιόδων, ἐστεροῦντο δὲ τοῦ ὠραιότερου αὐτῶν κόσμου, τῶν πτηνῶν καὶ τῶν θηλαστικῶν!! Κατὰ τὴν τριτογενῆ ὅμως περίοδον, ἧτις ἔπεται τῆς κρητιδικῆς καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς ἠώκαινον, μειώκαινον καὶ πλειόκαινον, ἡ ζωϊκὴ πλάσις κατέστη τελειότερα καὶ ζῶα θηλαστικά πελώρια ὑπῆρξαν οἱ κάτοικοι τῆς τότε Ἑλλάδος.

* *

Ἐκ τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν γεωλόγων ἐρευνῶν ἐξάγεται, ὅτι ἡ ῥηθείσα ταρροειδὴς κοιλότης τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἶχεν ἀκούοντος βαθυνθῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πλειοκαινοῦ περιόδου καὶ μεταβλήθη εἰς ἐπιμήκη λίμνην, ἧς ἡ ἐπιφανεία δὲν ἐξεῖχε πολὺ τῆς ἐπιφανείας τῆς τότε θαλάσσης. Ἡ λίμνη αὕτη, εἰς ἣν οἱ χεῖμαρροι κατέφερον ἀπὸ τῶν ὄρειων τῆς παρεκλειμένης στερεῆς μεγάλας ποσότητας κατακρημνισμάτων, διετέλεσεν ὑπάρχουσα ἄχρι τῶν κατωτέρω βαθμίδων τῆς πλειοκαινοῦ ἐποχῆς, ὅτε καὶ τὰ μεσόγεια τῆς Πελοποννήσου εἶχον ἐλευθερωθῆ τοιοῦτων λιμνῶν, καὶ μόνον αἱ λίμναι τῆς Μεγχιλοπόλεως, τῆς Σπάρτης, τοῦ Ἀργινοῦ, τῶν Θηβῶν καὶ Θεσσαλίας παρέμενον.

Πρὸ τῆς ρηθείσης ἐποχῆς ἡ Μεσόγειος θάλασσα λίαν ἀπέχε τῆς Πελοποννήσου, διότι τότε οὐδ' αὐτὸ τὸ Ἰόνιον Πέλαγος εἶχε σχηματισθῆ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως ταύτην, ἐνεκεν τῶν πολλῶν ρηγμάτων, ἅτινα εἶχον γεννηθῆ ἐπὶ τῆς λιθοσφαιρας, ἐγένοντο συνιζήσεις μεγάλων τμημάτων τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, καὶ οὕτως ἰδυνήθη ἡ θάλασσα διαρκῶς χωροῦσα πρὸς ἀνατολὰς νὰ σχηματίσῃ τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ὧν ἀπεκόπησαν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι. Στρώματα θαλασσογενῆ τῆς ὑποπλειοκαινοῦ ἐποχῆς εὐρίσκουμεν οὐ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Μεσσονίᾳ, φθάνοντα μέχρις ὕψους 350 μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι τὰ στρώματα ταῦτα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔπαθον ἕξαρσιν 350 μέτρων.

* *

Οὔτω χωροῦσα διαρκῶς ἡ Μεσόγειος Θάλασσα πρὸς ἀνατολὰς, διέρρηξε διὰ τῶν κυμάτων αὐτῆς τὰ προγώματα τῶν διαφόρων λιμνῶν, αἵτινες τότε πολλαχοῦ εὐρίσκοντο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γῆ⁽¹⁾. Διὰ τοῦτο τὰ ἐντὸς τοιοῦτων λιμνῶν ἐπιστρωθέντα ὑδατογενῆ πετρώματα κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν γεννήματα γλυκῶν ἰδάτων, ἀκολουθῶς ἰσχυρῶν καὶ τέλος καθαρῶς θαλασσίων.

Ἐνῶ δὲ καὶ ἐν τῇ Κορινθιακῇ λεκάνῃ τοιαῦται ἀλλοιώσεις ἐγένοντο, ἤρξαντο συγχρόνως ἐν αὐτῇ νὰ

(1) Σημ. Τοιαύτην λίμνην φαίνεται, ὅτι ἀπετέλει μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς παρούσης περιόδου καὶ ὁ κόλπος τῆς Σαλαμίνας. ὅστις ἐξετείνετο μέχρι τῶν Μεγάρων. Διὰ τῆς διαβρωτικῆς τῶν κυμάτων ἐνεργείας ἤνοιξαν τὰ διάστημα τῆς Σαλαμίνας στενά καὶ ἐξέρρευσε τὸ ἐν τῇ προρρηθείσῃ λίμνῃ γλυκὸ ὕδωρ.

ἐλαμβάνωσι χώραν μετακινήσεις καὶ μεταπτώσεις τμημάτων τῆς λιθοσφαιρας, κειμένων παρὰ τὰ σχηματισθέντα ρήγματα, καὶ νὰ βυθίζηται περισσότερον ὁ πυθμὴν τῆς ταρροειδοῦς λεκάνης τῆς Κορίνθου, διευκολυνομένης οὔτω τῆς εἰς αὐτὴν εἰσβολῆς τῆς ἐκ δυσμῶν διηνεκῶς πρὸς ἀνατολὰς χωροῦσης Μεσογείου Θαλάσσης.

Διὰ τῶν μετακινήσεων τούτων καὶ συνιζήσεων τμημάτων τῆς λιθοσφαιρας ἡ πρῶτη Κορινθιακὴ λίμνη μετασχηματίσθη κατὰ τὴν ἄνω πλειόκαινον ἐποχὴν εἰς θαλάσσιον βραχίονα ἢ κόλπον⁽¹⁾, ὅστις ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ διερχόμενος τοὺς νῦν κόλπους τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου κατέληγε περίπου παρὰ τὴν Αἴγινα καὶ τὴν Βάρην, κειμένην ὡς γνωστὸν παρὰ τὴν ἄκρην τοῦ Ὑμητοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ὑπῆρχε Κορινθιακὸς Ἰσθμὸς! Τὰ νῦν εὐφορότατα Β παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἧτοι τὸ Ἐυλόκαστρον, τὸ Κιάτορ, τὸ Ἀργιοί, αἱ Πάτραι κτλ. τότε δὲν ὑπῆρχον, ἀλλ' ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἧτις ἐφθανε μέχρι τῶν προπόδων τῆς Κυλλήνης (Ζίριος), τῶν Ἀροαίων Ὁρέων καὶ τοῦ Παραγαῖκοῦ, ἐνῶ τὰ νῦν βόρεια παράλια τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἧτοι ἡ Ναύπακτος (τὸ Γαλαξείδιον) ἢ Ἰτέα (παρὰ τὴν Ἀμφισσαν), ἡ Ἀντικίρρα κτλ. πολὺ ἀπέχον τῆς τότε θαλάσσης.

("Ἐπεται τὸ τέλος")

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τοῦ πολυθρῦλτου συγγράμματος τοῦ Καμίλλου Φλαμαριώου

• Ο ΚΟΣΜΟΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ •
κατὰ μετάφρασιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Δ. ΒΑΛΒΗ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ὁ οὐσιώδης ψυχικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ἰκανότης πρὸς τὸ ποιεῖσθαι ἀγαθίστην· τοῦτο δὲ μάλιστα ἀποτελεῖ τὸ ἰδιάζον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἀφαιρέσατε ταύτην τὴν ἰκανότητα, καὶ ὁ ἄνθρωπος κατέρχεται πάλιν εἰς τοῦ ζῴου τὴν κατάστασιν. Ἄλλ' ἡ ἰκα-

(1) Σημ. Ὁ τῶν γεωγραφικῶν σφῆρας κριτῆς τοῦ 1887 ἐνῶ λέγει, ὅτι «ἡ μεταξὺ Εὐβοίας καὶ στερεῆς εἶνε κύριως μεσόγειος θάλασσα καὶ ὄχι κόλπος», διὰ τὸν Καττεγάτην καὶ Σκαγεράκην ἀποφαίνεται, ὅτι «δὲν εἶνε θάλασσοι βραχίονες οὔτε κόλποι ΑΛΛΑ ΠΟΡΘΟΜΟΙ (!!)». Καὶ ὅμως ὁ μὲν Εὐβοϊκὸς κόλπος ἔχει μῆκος 150 χιλιομέτρων καὶ πλάτος μέγιστον 20 χιλ. ὁ Σκαγεράκης μῆκος 480 χιλ. καὶ πλάτος 110—140 χιλ. καὶ ὁ Καττεγάκης μῆκος μὲν 200 χιλ. καὶ πλάτος 60—130 χιλ. Ἐπόμενον ἦτο νὰ διαστρεβλωθῆ οὕτως ἡ ἀλήθεια παρ' ἀνδρὸς ἀρνηθέντος τὴν ὑπαρξίν ὀλοκλήρου ἡμιανεξαρτήτου κράτους τοῦ Καναδά (Dominion of Canada). Παρβλ. ἔκθεσιν διδακτικῶν βιβλίων 1887—88 Β ἐπιτροπῆς σελ. 104, 108 καὶ 70.

νότης αυτή ή σήμεραν χαρακτηριστική είνε σχετικώς πρόσφατος, και δύναμει να σημειώσωμεν τας φάσεις τής αναπτύξεως αυτής. Τά μαθηματικά, παραδείγματος χάριν, θεωρούνται δικαίως ως τις τών ύψιστων εκδηλώσεων του ανθρώπινου πνεύματος, πρό πάντων δέ εν ταίς υπερόχοις αυτών εφαρμογαίς εις τὰ βαθύτατα προβλήματα τής Αστρονομίας. Ἄλλα δέν είνε δύσκολον να παρακολουθήσωμεν τήν εξέλιξιν αυτών. Τά μαθηματικά ήρξαντο διά τής στοιχειώδους αριθμητικής, διά τών δακτύλων τής χειρός, μέχρι τών δέκα, και τοιαύτη είνε μάλιστα ή αρχή τής δεκαδικής αριθμώσεως. Διά τὰ μέτρα του μήκους ελαβον τόν πόδα, τὸ βήμα, τὸν πήχει (ἀπό του ἄκρου τής χειρός μέχρι του ἄγκωνος), διά δέ τὰ μέτρα του βάρους τήν ὄργυιαν, διαστάσεις πάσας ληφθείσας ἐκ του ανθρώπινου σώματος. Ἐν τῇ σφηνοειδεῖ γραφῇ τών Χαλδαίων οἱ ἀριθμοὶ παρίστανται ἀπλοῦστατά δι' ὅπων (ποσούτων ὅπων ὅσαι αἱ μονάδες, μέχρι τών δέκα, και συνθέσεων πέραν τούτου του ἀριθμοῦ) Παρά τοίς Ἕλλησιν οἱ ἀριθμοὶ οὐδέν ἄλλο είνε ή τὰ γράμματα του αλφάβητου φέροντα τόνον: α=1, β=2, γ=3, κτλ. μέχρι τών 20· πέραν του ἀριθμοῦ τούτου γίνεται συνδυασμός τών γραμμάτων. Ἡ γεωμετρία ἀναμφιβόλως ήρξατο διά τής χωρομετρίας και τής ἀρχιτεκτονικής. Ἡ στοιχειώδης αριθμητική και γεωμετρία είνε τοσοῦτον ἀρχαίαι ὅσον και ἀπλαί, και μόλις υπερβαίνουναι τὰς δυνάμεις ζώων τινῶν (μελισσῶν, μυρμηκῶν, κισσῶν, κορωνῶν, καστόρων, κυνῶν και τών λοιπῶν). Τά ἀληθῆ μαθηματικά φαίνονται ἀρξάμενα μόνον μετά του Θάλητος και του Πυθαγόρου κατά τόν ἕκτον αἰῶνα πρό Χριστοῦ ως ἀνάπτυξις τής αἰγυπτιακῆς ἀριθμητικῆς και γεωμετρίας. Ἡ γεωμετρία ως σύστημα ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων ἀκραδάντων χρονολογεῖται μόνον ἀπό του Εὐκλείδου κατ' ἐποψιν μεθόδου, και ἀπό του Ἀρχιμήδους ως ἐπιστήμη μετρική· αἱ κωνικαὶ τομαί, αἱ γενόμεναι βραδύτερον τοσοῦτον γόνιμοι, χρονολογῶνται ἀπό του Ἀπολλωνίου του ἐκ Περγᾶμου, ή ἀλγεβρα ήρξατο μετά του Διοφάντου, ή Αστρονομία τής (σχετικῆς) ἀκριβείας μετά του Ἰπάρχου και Πτολεμαίου, ή ἀποδείξις του ἀληθοῦς συστήματος του κόσμου χρονολογεῖται ἀπό του Κοπερνίκου, ή γνώσις τών κινήσεων φείνεται εις τόν Κέπλερ, ή δέ τών νόμων εις τόν Νεύτων, ή φυσική αστρονομία ήρξαται μετά του τηλεσκοπίου του Γαλιλαίου, ή εφαρμογή τής Ἀλγέβρας εις τήν Γεωμετρίαν ἀνήκει εις τόν Καρτέσιον, οἱ λογαριθμοί, οἱ παρέχοντες τοσαύτας ὑπηρεσίας κατά τούς ὑπολογισμούς ἐφευρέθησαν ὑπό του Νάπερ, ή θεωρία τών ἀριθμῶν οὐδέποτε προεξετάθη ἐπὶ τοσοῦτον ὅσον ὑπό του Fermat, ὁ διαφορικός ὑπολογισμός ἐφευρέθη ὑπό του Λίβνιτιου, ὁ ἐλοκληρικός ὑπολογισμός ἀνεπτύχθη ὑπό του Ίωάννου Βεργουλλίου και του Εὐλέρου· ὁ Lambert ὁ Clairaut, ὁ d'Alembert, ὁ Lagrange, ὁ Laplace, ὁ Leverrier, ἔδωκαν τὰς τελευταίας ἀναπτύξεις εις τήν οὐράνιαν μηχανικὴν.

Πάντα ταῦτα εἶνε χροσικά. Εἶνε καταφανές ὅτι δύναμει να παρακολουθήσωμεν ἱστορικῶς κατά βήμα τὰς προόδους του ἀνθρώπινου πνεύματος. Ὅτι εἶπομεν πρό ὀλίγου περί τών μαθηματικῶν και τής Αστρονομίας, δύναται να λεχθῆ πάντα ὡσαύτως εὐκόλως περί τής φυσικῆς, τής ὀπτικῆς, τής χημείας, περί πάσων τών ἐπιστημῶν, τών τεχνῶν, περί πάντων τών ἔργων του πνεύματος· ἐκεῖνο δ' ὅπερ καθίσταται αἰτία, ἵνα ἐνίοτε ή πρόοδος μὴ φαίνεται τοσοῦτον κατάδηλος εἶνε ὅτι ἐν τισι περιπτώσεσιν, ὡς ἐν τῇ γλυπτικῇ, τῇ γραμμικῇ, τῇ ἱατρικῇ ἴσως, ή μεταβολή δέν εἶνε παρατηρητῆ ἀπό δισχυλίων ἐτῶν· ἀλλὰ δέν σκέπτονται ὅτι δισχυλία ἐτη εἶνε μόνον μία ἡμέρα. Ἀληθῶς ὁ ἀνεργόμενος εις τὰς ὀρχὰς ἀμερολήπτως, ἀπροκαταλήπτως, και μετά καλῆς πίστεως, κατανοεῖ ὅτι τὸ ἀποτελοῦν σήμεραν τήν ὑλικὴν πνευματικὴν και ἠθικὴν ἀξίαν του ἀνθρώπου ἐκτίθη διαδοχικῶς διά τής μακρᾶς τών αἰῶνων ἐργασίας. Ἐν αὐταῖς ταῖς νεωπάταις ἐπιστήμαις, ἐν ταῖς τελευταίαις τῶν ἐφευρέσεων, ἐν ταῖς εὐρυστάταις τῶν εφαρμογῶν, τὸ πνεῦμα, τὸ κάλλιστον πεποικισμένον, τὸ μᾶλλον εὐπαιδέυτον, τὸ φιλοπονώτερον και τὸ δεξιώτερον, δέν δημιουργεῖ, ἀλλὰ μεταχειρίζεται τὰ στοιχεῖα, ἅπερ εις αὐτὸ παρέχει ή παρῶσα τής ἐπιστήμης κατάσταση, ἵνα ἐπεκτείνῃ τήν ἐρευναν και προχωρήσῃ πλεύτερον. Οὕτω πορεύεται, οὕτω πάντοτε ἐπορεύθη ή Πρόοδος.

Ἀναμφιβόλως ή ἀνθρωπότης του παρόντος ἀπέχει ἐπι πολὺ ἀπό του να ἦνε τελεία. Δέν ἐφθάσαμεν ἐπι εις τούς χρόνους τής ἐπικρατήσεως του ὀρθοῦ λόγου. Ἐφ' ὅσον βλέπομεν κυβερνήσεις ἐνεργούσας ὡς ἐνεργῶσαι ἐπι παγκόσμιον γνώμην παρισταμένην διά τῶν ξηρῶν καρπῶν πάντων τῶν δογμάτων· τὰς Βουλὰς ἀνικάρουσι να διακρίνωσι τὸ ἀληθές ἀπό τῶν ψευδῶν, τὸ δίκαιον ἀπό του ἀδικου· τὰ πνεύματα τὰ μᾶλλον προκεχωρημένα τυφλά ὡς πρός τὸ ἰδεῶδες· τὰ ἀγνοῦσιν δίκαιον του ἰσχυρότερου· τὰς μορφῶς ἱερατοῦ, τὰ μᾶλλον ἐγεκτικῶν τὴν προσοχὴν ἐκάστου ἔθνους ὑπουργεῖον καλούμενον ὑπουργεῖον του πολέμου· τὴν ἐργασίαν πάντων ληστενομένην ὑπό φόβου αἰετοπερὶ αἰξιορμείων· τὰς ὄλως πρακτικὰς διοικήσεις· τὰς πειραστικὰς πάσης τάξεως· τὰς σκευδαλώδεις περιουσίας και τὰς ἀποκτηνωτικὰς ἀπορίας· τὰς κλοπὰς και τὸς φόβους — πάντα ταῦτα προϊόντα τῆς ἀνάγκης ἀνθρωπίνης κακῶς ἰσορροποῦσης — δέν δύναμει να κανηθῶμεν ὅτι ἀνήκομεν εις γενεὰν καθαρῶς πνευματικῆν. Ἄλλ' ή παρελθούσα αὐτῆς πρόοδος εἶνε ἀσφαλὴς αἰώνος τής μελλούσης αὐτῆς ἐπιδόσεως. Βεβαίως ή ἀγνοια ἐπι ἐκτείνεται ἐπὶ πλεῖστον· ὑπάρχουσι σήμεραν πολλοὶ ἀνθρώποι μὴ σκεπτομενοί, ζῶντες χωρὶς να ζητῶσι τι, χωρὶς να ἔχωσι γνώσιν τινα ή ἰδέαν περί τής συστάσεως του σύμπαντος, περί του πλανήτου ὃν κατοικοῦσι, περί τής ἱστορίας τής ἀνθρωπότητος. Οἱ ἀνθρώποι οὗτοι, δύναται τις εἰπεῖν, εἶνε ἀλλόκοτα ἐμβρυα σχηματιζομένου

εἶδος! Ἄλλ' ὅμως ὁ κόσμος προχωρεῖ. Ἐπιστῆμαι τέχνη, φιλολογία, καλαισθησία, ἠθική, τὰ πάντα ἀνυψοῦνται παρά τούς ἀγροίκους. Ἡ βασιλεία του πνεύματος προσεγγίζει. Τὸ αἶσθημα του ἀγαθοῦ ἐμπροσθεῦται ὡς τὸ του ἀληθοῦς· ή ἀρετὴ ὡς ή γνώσις μεγαθύνει και ἐξαγνίζει τὸν ἀνθρώπον. Εἶνε γλυκὺ να διαβλέπωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ψυχὰς οἶαι ή του Ἰησοῦ, του Σωκράτους, του Πλάτωνος, του Μάρκου Ἀυρηλίου ή του Βιγκεντίου Παύλου, ὃν ή εὐνοῦς ἀνάμνησις ἀναπαύει τήν διάνοιαν. Δύναμει να χαίρεσθωμεν τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τής ἐπιγείου ἀνθρωπίνης φύλης. Ὁ πλανήτης ἡμῶν προχωρεῖ. Ὁ ἀνθρώπος ἀπολύθει ἐκ τής ζωικῆς χρυσάλιδος κατεξουσιάζει σήμεραν· του κόσμου παθῶν τὴν αἰωρίαν πρόοδον. Ἄλλ' ἴσως οὐδέν ἄλλο εἶμθα ή οἱ ἰγωναόδοιτες τής μελλούσης ἀνθρωπότητος. Να ή προοδος εἶνε ὁ νόμος τής φύσεως· πάσαι αἱ σελίδες του συγγράμματος τούτου εἶνε σταθερόν του λεγομένου μαρτυρίου· ὁ σκοπὸς ὁ ἐλευστικός· πάσων τῶν τάσεων του ἀνθρώπινου πνεύματος εἶνε ή ἐρευνα τής ἀληθείας. Πάντα τὰ ἄλλα εἶνε μόνον σκιά. Ἡ τύχη ἐκάστου ἡμῶν εἶνε να ὑψώμεθα ἐπὶ μᾶλλον ἐν σφαίρα πνευματικῇ. Ἀναμφιβόλως τὸ μέλλον ἔχει πλεῖστον νῆρη ή τὸ παρελθόν· Μένει ἐπι περιβεβλημένοι ἐν μυστηρίου· ἀλλὰ χθές ἐπι ή δημιουργία τῶν πραγμάτων και τῶν ὄντων ἐφαίνετο εις ἡμᾶς τοσοῦτον ἀδιάγνωστος, ὅσον και ή τύχη αὐτῶν. Ἦδη καλύμματα τινα ἀπεμακρύνθησαν, και ἀρχίζομεν να διακρίνωμεν τίνι τρόπῳ αἱ φάσεις αὐταὶ παρήχθησαν. Ἐν τούτῳ δέ ὑπάρχει ἐχέγγυον και ἐλπίς ὑπὲρ τής προόδου τής ἡμετέρας γνώσεως. ἴσως ἐντός ὀλίγου δυναθῶμεν να λύσωμεν τὸ αἰνίγμα του μέλλοντος βίου, ὡς ἀρχίσασμεν να βλέπωμεν διαλυομένην τὴν ὀμίχλην τὴν ἀποκρύπτουσαν τὸ παρελθόν. Φυλάξωμεν ὡς σύμβολον τὴν ΛΑΘΕΙΑΝ! τὸ ΦΟΒΟΝ! τὴν ΒΑΘΙΑΝ! και ἐξακολουθήσωμεν ζῶντες· ἐν τῷ θεῷ κόσμῳ του πνεύματος.

ΠΕΡΙ ΠΛΕΙΑΔΩΝ, ΥΑΔΩΝ ΚΑΙ ΩΡΙΩΝΟΣ

Ἄ. Πάντες ἔχομεν παρατηρήσει τὸν οὐράνιον θόλον ἐν αἰθρία νυκτικῇ πάντες ἐθαυμάσαμεν τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ ἀστέρες ἀναγράφουσι ἀδαμαντίναις γράμμασι τὸ ὄνομα του Ἵψιστου. Οὐδέν τῷ ὄντι ὑπάρχει μεγαλοπρεπέστερον διά να ἐξυψώσῃ τὸν νοῦν του ἀνθρώπου ή ή παρατήρησις του ἐνάστρου οὐρανοῦ ἐν νυκτὶ, καθ' ἣν ή ἀτμόσφαιρα εἶνε διαυγῆς και δέν φωτίζεται ὑπό τής σελήνης. Ὁ ἀνθρώπος ἐκπλήσσεται ἐνώπιον του ἐκτυλισσομένου τούτου θεάματος και ἀναγκάζεται να ἐπαναλάβῃ τὴν του προρητάνητος Δαυὶδ ῥῆσιν «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐκ σοφίας ἐποίησας». Προσάκις δέ ὁ παρατηρητής, θαυμάζων του ὑπεράνω ἀπαστρέπτουτος οὐρανοῦ τὸν ἄπειρον ἐκεῖνον κά-

σμον, δέν ἐσταμάτησε τὸ βλέμμα του και ἐπὶ τῶν Πλειάδων και δέν ἠσθάνθη βεβαίως ἄρρητόν τινα συμπάθειαν πρός τὰς ἡγαπημένας ταύτας ἀδελφάς, αἵτινες ὑπῆρξαν τῇ ἀληθείᾳ τὸ προσφιλές ἀντικείμενον τής ποιήσεως πολλῶν ποιητῶν. Ἄλλα πριν ή προθῶμεν εις τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ ἀναγνωρίσιν του ὄραίου τούτου συμπλέγματος ἐπιτραπήτω ἡμῖν να προτάξωμεν σύντομον τὴν μυθικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν.

Β.

Ὁ Ἄτλας ὁ υἱὸς του Ἰαπετοῦ και τής Ἀσίας, εἶχε γυναῖκα τὴν Πλειόνην θυγατέρα του Ὀκεανοῦ, ἐξ ἧς ἐγέννησε δέκα πέντε θυγατέρας, τὰς Ἀτλαντίδας. Τούτων αἱ μὲν ἐπτὰ, ὠνομάσθησαν ἰδίως Πλειάδες ἀπό τής μητρός αυτών. Ἄλλοι παράγουσι τὴν λέξιν ταύτην ἐκ του πλεῶ, πλιο, πλιο, τουτέστιν ὑετώδης ἀστερισμός. Ἄλλοι δέ ἐκ του ἐπιθέτου πλειῶ (πολύς), ἐπειδὴ ἀποτελοῦσι σύμπλεγμα ἐκ πολλῶν ἀστέρων και πεποικνωμένων ἕνεκα τούτου παρέβαλον ταύτας και πρός σταφυλήν, αὐτὴ δέ φαίνεται ὡς ή καλλίστη παραγωγή. Αἱ δέ ἐπιλοιποι οὕτω ὠνομάσθησαν Ἰάδες ἀπό του Ἰαπίτος, ὃν μετά του Ἐσπερου εἶχον αὐταὶ ἀδελφοῦς.

Αἱ Πλειάδες ἐγεννήθησαν εις τὸ ὄρος τής Ἀρκადίας Κυλλήνην ὅπου ὁ ἀδελφὸς αυτών Ἰάος, θηρεύων λέοντα ή ἀγριοχοῖρον, ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἄλλους δέ ἀπέθανε διχθεὶς ὑπό ἐχιδνῆς, ὅτε ἐπεχείρει ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν ἀπό τῶν ὄφρων, οἵτινες ἐλυμαίνοντο αὐτήν. Αἱ Πλειάδες ἀνιάτως ἐπὶ τῷ θανάτῳ του προσφιλοῦς αυτών ἀδελφοῦ θλιβόμεναι και μὴ ὑποφέρουσαι να ζήσωσι πλέον ἐκεῖ, ἐφυγον μετά τής μητρός των και περιπλανώμεναι ἀπό τόπου εις τόπον ἦλθον εις τὴν Βοιωτίαν, ὅπου ἰδὼν αὐτὰς ὁ Βοιωτὸς κυνηγὸς Ὠρίων και τρωθεὶς ὑπό του κάλλους αυτών, τὰς κατεδίωξε. Αἱ Πλειάδες καταδιωκόμεναι ἀνευδότης ὑπό του Ὠρίωνος διέτρεχον τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων και μὴ ἔχουσαι ἄλλην ἐλπίδα σωτηρίας παρεκάλεσαν τὸν Δία να σώσῃ αὐτὰς, οὗτος δέ μὴ ἔχων ἄλλον τόπον ἀσφαλέστερον, κατηστέρισε αὐτὰς και τὰς ἔθεσεν εις τὴν ράχιν του ἀστερισμοῦ του Ταύρου. Ἐστερον δέ κατηστέριθη και ὁ Ὠρίων, ὃν αὐταὶ και ἐν οὐρανῷ ἀκαμπτοὶ μισοῦσιν, ἀποστρέφουσαι ἀπό του δυστυχῆς κυνηγοῦ τὰ πρόσωπα αυτών. Ὁ Ζεὺς κατηστέρισε και τὰς Ἰάδας, θεὸς αὐτὰς εις τὴν κεφαλὴν του Ταύρου πλησίον τῶν ἀδελφῶν αυτών Πλειάδων, ἐπειδὴ ἐλυπήθησαν και ἐκλαυσαν τόσον διά τὸν θάνατον του ἀδελφοῦ αυτών Ἰαντος, ὅστε ἀπέθανον.

Γ.

Αἱ Πλειάδες και λοιποὶ ἀστερισμοὶ ἦσαν γνωστοὶ και παρά τοίς ἀρχαίοις. Ὁ Ἰώβ, ὁ Ἡσίοδος και ὁ Ὀμηρος ἀναφέρουσι αὐτὰς. «Ὁ ποιῶν Πλειάδα και Ἐσπερον και Ἀρκτοῦρον και ταμίαν Νότου» (Ἰώβ Παλαιὰ Γραφή)

«Εὖτ' ἂν δ' Ὀρίων καὶ Σείριος ἐς μέσον ἔλθῃ
οὐρανόν, Ἄρκτουρον δ' ἐσίδῃ ροδοάκτυλος Ἡώς,
ὡ Πέρση, τότε πάντας ἀπόδραπε οἰκαδὲ βότρως·
δειξέ δ' ἠελίῳ δέκα τ' ἡμέρας καὶ δέκα νύκτας,
πέντε δὲ συσκιάσει, ἔκτω δ' εἰς ἄγγε' ἀφύσσει
δῶρα Διονύσου πολυγήθεος· αἰτάρ ἐπὴν δὴ
Πηληϊάδες θ', Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὀρίωνος
δύνωσι, τότε ἔπειτα ἀρότου μεμνημένοι εἶνε
ὠραίου πλειῶν δὲ κατὰ χθονὸς ἄρμενος εἶη».

(Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι στ. 570—8)

«Ἐν μὲν γαίαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανόν, ἐν δὲ θάλασσαν,
ἠελιόν τ' ἀκάμαντα σελήνην τε πλήθουσαν,
ἐν δὲ τὰ τεύρεα πάντα, τάτ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται,
Πηληϊάδας θ' Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὀρίωνος
Ἄρκτον θ' ἦν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
ἦτ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεῖσι,
οἷ δ' ἄμμορος ἐστὶ λοστρῶν Ὀκεανοῖο».

(Ἡλιάδος Σ. στ. 483—9)

Ἄν θέλωμεν νὰ ἴδωμεν τὰς Πηληϊάδας, ἃς παρατη-
ρήσωμεν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἐσπέρας ἐν αἰθίρᾳ
νυκτὶ τὸν πρὸς δυσμὰς οὐρανόν καὶ θέλωμεν διακρίνει
σύνπλεγμά τι ἀποτελούμενον ὑπὸ 6 ἀστέρων εὐδιακρίτων
καὶ πεπυκνωμένων. Τοῦ συμπλέγματος τούτου ὁ ἔσθρομος
ἀστὴρ, ὅστις εἶνε ἡ Μερόπη, δὲν φαίνεται· διότι, ὡς μυ-
θολογεῖται, μόνη μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, αἰτίνες
εἶχον ἑραστὰς Θεοὺς, ἔχουσα ἄνδρα θνητὸν καὶ ἀσεβῆ,
τὸν Σίσυρον, ἐντρέπεται νὰ παρουσιασθῇ. Κατ' ἄλλους
ὅμως ὁ ἀφανὴς οὗτος ἀστὴρ δὲν εἶνε ἡ Μερόπη, ἀλλ' ἡ
Ἡλέκτρα, ἣτις, ὅτε κατεστρέφετο ἡ Τρώας, τόσον ἐλυ-
πήθη, ὥστε ἔλυσε τὴν κόμην της καὶ ἐφυγεν ἐκείθεν διὰ
νὰ μὴ βλέπῃ τὴν δυστυχίαν τῶν ἀπογόνων της. Τὸ σύμ-
πλεγμα λοιπὸν τοῦτο ἀποτελεῖ τὰς Πηληϊάδας, τὴν κοινῶς
λεγομένην *Πούλια*. Ἡ ἀνατολὴ τῶν Πηληϊάδων περὶ τὰ
μέσα Μαΐου ἐχρησίμευεν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν Ἑλ-
ληνας ὡς σημεῖον προσηγγίσεως τοῦ θερισμοῦ, ἡ δὲ δύσις
αὐτῶν περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου, καθ' ἃν χρόνον ἄρχον-
ται αἱ βροχαί, ἐχρησίμευεν ὡς σημεῖον τῆς καλλιεργείας
τῆς Γῆς. Ὅταν αἱ Πηληϊάδες ἐμφανίζονται κατὰ τὸ θέρος
καὶ δίδωσι τὸ σημεῖον τοῦ θερισμοῦ, φέρουσιν ὡς ἄλλαι
περιστεραι εἰς τὸν πατέρα Δία ἄμβροσίαν· διότι ἐν Δω-
δώνῃ ὠνομάζοντο αἱ ἱέρειαι τοῦ Διὸς *Πηληϊάδες*, δηλ.
Πηλειαί, περιστεραι, ὡς λέγει καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ Ὀ-
δυσσεΐα (Μ. στ. 62)

τῇ μὲν τ' οὐδὲ ποτὶτα παρέρχεται οὐδὲ πέλειαι
τρήρωνες, ταί τ' ἄμβροσίαν Διὶ πατρὶ φέρουσιν,

Ἄλλὰ καὶ σήμερον ἐπὶ ὁ ἀγρότης ἀκολουθεῖ τοὺς προγόνους
αὐτοῦ, καὶ ὡς ὥρας μεταχειρίζεται αὐτάς. Τίς δὲν
ἤκουσε τὸν ἀγρότην λέγοντα, ὅτι ἡ *Πούλια* εὐρίσκειται
εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅτι ἐπο-
μένως χρειάζονται τόσαι ὥραι διὰ νὰ ἀναπετανοσθῇ ὁ
πέπλος τῆς νυκτός; Ὁ ἀγρότης δὲν ἔχει ἀνάγκην ὥρ-

λογίου κατὰ τὰς νύκτας, ὠρολόγιον αὐτοῦ εἶνε ὁ ἑναστρῶς
οὐρανός, ἐκεῖ λοιπὸν παρατηρῶν τὰς διαφόρους σωρείας
τῶν ἀστέρων, τὰ ὑπ' αὐτοῦ καλούμενα *σημάδια*, γινώσκει
τὰς διαφόρους ὥρας τῆς νυκτός.

Αἱ Πηληϊάδες κεῖνται εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Ταύ-
ρου, τούτων ἡ Μερόπη εἶνε τοῦ 7ου μεγέθους, Κελαινὴ
τοῦ 6ου, ἡ Μαΐα, Στερόπη καὶ Ταυγέτη τοῦ 5ου, ἡ
Ἡλέκτρα τοῦ 4ου, καὶ ἡ Ἀλυκίονη τοῦ 3ου, ἣτις εἶνε ὁ
λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ συμπλέγματος καὶ ἀπέχει ἀφ'
ἡμῶν 5 000 000 000 000 000 περίπου χιλιόμετρα· καὶ
ἵνα λάβωμεν σαφεστέρην ἰδέαν τῆς τοιαύτης ἀποστάσεως,
ὑποθέσωμεν ὅτι σφαῖρα τηλεβόλου ἐξακοντίζεται ἀπὸ τῆς
Γῆς πρὸς τὸν ἀστὴρα τοῦτον δι' ἀναρλέξεως 6 χιλιο-
γράμμων πυρίτιδος, ἡ σφαῖρα αὕτη κινουμένη μετὰ ταχύ-
τητος 500 μέτρων κατὰ 1' τῆς ὥρας καὶ τηροῦσα τὴν
κυτὴν ταχύτητα, θέλει φθάσει εἰς τὸν ἀστὴρα τοῦτον
μετὰ 160 000 000 000 περίπου ἔτη!!

Οἱ ἀστέρες οἱ ἀποτελοῦντες τὸ σύμπλεγμα τῶν
Πηληϊάδων φαίνονται ὅτι κεῖνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου,
τούτέστιν ὅτι ἀπέχουσιν ἀφ' ἡμῶν ἰσάκεις, ἀλλὰ τοῦτο
εἶνε ὀπτική ἀπάτη, περὶ ἧς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς
ἡ ἐξῆς παρατήρησις. Ὑποθέσωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐσπέ-
ραν τινὰ ἀπομεμακρυσμένην μιᾶς πόλεως καὶ παρατηροῦ-
μεν τὰ ἐν αὐτῇ φῶτα· θὰ νομίζομεν, ὅτι ταῦτα ἀπέχου-
σιν ἰσάκεις ἀφ' ἡμῶν, καὶ ὅτι ὅσῳ πλησιάζομεν πρὸς τὴν
πόλιν, τόσῳ τὰ φῶτα ἀφίστανται ἀλλήλων· τοῦ· αὐτὸ
λοιπὸν συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς ἀστέρας.

Δ'.

Προχωροῦντες ὀλίγον πρὸς Νότον τῶν Πηληϊάδων,
ἀπαντῶμεν ἕτερον σύμπλεγμα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὰς ἀδελ-
φὰς τῶν Πηληϊάδων Ὑάδας, κειμένας καὶ ταύτας, ὡς
προεῖπομεν, εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ταύρου·
ἀλλ' οἱ ἀστέρες οἱ ἀποτελοῦντες αὐτάς δυσκόλως διακρί-
νονται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἔνεκα τῆς λαμπρότητος τῶν
πλησιοχώρων ἀστέρων· οὐχ ἥττον εὐκόλως δύναμεθα νὰ
διακρίνωμεν τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ θέσιν αὐτῶν διὰ τοῦ ἐν
τῷ μέσῳ αὐτῶν λάμποντος ἀστέρος πρώτου μεγέθους καὶ
χρώματος ἐρυθροῦ, ὅστις εἶνε ὁ λαμπρότερος ἀστὴρ τοῦ
Ταύρου καὶ καλεῖται ἀρχιστὴρ *Ἀλτεμπαράν* ἢ καθ' ἡμᾶς
Λαμπαδιάς. Ὀλίγον τι νοτιώτερον τῶν Ὑάδων, ἀπαν-
τῶμεν ἕτερον σύμπλεγμα, ὅπερ σχηματίζει μέγα ἐπιμη-
κὲς τετράπλευρον· δύο τῶν ἀστέρων τούτων εἶνε τοῦ πρώ-
του μεγέθους καὶ ὀνομάζονται *Μπέτε.Ιγκιον* καὶ *Ρίτζελ*,
τοῦ πρώτου ἔχοντος χρῶμα ὑπέρυθρον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
τετραπλεύρου τούτου ὑπάρχουσι τρεῖς ἀστέρες δευτέρου
μεγέθους καὶ κείμενοι ἐπ' εὐθείας, οἱ ἀστέρες οὗτοι κα-
λοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ *Δίκανορ* ἢ *Τρεῖς Μάγοι*, ἢ *Ράβδος*
τοῦ Ἰακώβ, ἢ καὶ *Ἀλέτρι*. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἀποτε-
λεῖ τὸν Βοιωτὸν ἐκεῖνον κυνηγὸν Ὀρίωνα, ὅστις καὶ ἐν
αὐτῷ τῷ οὐρανῷ ἐξακολουθεῖ καταδιώκων τὰς τοσοῦτον
ἀπηνεῖς ἐρωμένας αὐτοῦ, πάντοτε ἀγαπῶν αὐτάς ἐμμα-

νώς, πάντοτε ἐλπίζων, ὅτι θὰ περιπτύξῃ τέλος αὐτάς εἰς
τὰς ἀγκάλας του.

Ἐν Μοναστηρίῳ (Μακεδ.) τῇ 30 Μαρτίου 1890.

Κ. Ε. ΠΑΠΑΝΙΚΗΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δ. Μ. καὶ καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου.

ΠΕΡΙ ΙΕΡῶΝ ΔΕΝΔΡῶΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγ. φύλλου)

Οἱ φοίνικες

Ὁ φοινῖξ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ
τῶν ἱερῶν δένδρων.

«Τιμᾶτε, λέγει ὁ Μωάμεθ, τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον σας,
τὸν δακτυλοφόρον φοίνικα, διότι τὸ δένδρον τοῦτο ἐγεν-
νήθη ἐν τῷ παραδείσῳ ἐκ τῆς αὐτῆς γῆς ἐξ ἧς ὁ Ἀδάμ
ἐπλάσθη».

Τὸ ἐπὶ τῶν ἀσσυρίων ἀγαλλμάτων ἀπαντῶμενον ἱερὸν
δένδρον παριστᾷ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν κατὰ πα-
ράδοξιν μερρὴν τοῦ δακτυλοφόρου φοίνικος, ἂν καὶ τὰ
ἀποληκτικὰ φύλλα τῶν κλάδων ἀντικαθίστανται ἐνίοτε
ὑπὸ τῶν κώνων τῆς πεύκης καὶ τοῦ κέδρου.

Ὁ εὐρισκόμενος ἐπὶ τῆς κυλάδος τοῦ Νεῖλου δα-
κτυλοφόρος φοινῖξ καὶ καλύπτων τὰ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ
κατασφύρομενα μέρη τῶν μεγάλων πεδιάδων παρουσιάζει
ἐκτὸς τῆς κυρίας σπουδαιότητος αὐτοῦ θεωρουμένου ὡς
τροπῆ, καὶ ἰδίαν καλλονὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ
φοινικοβάλλανοι ὄρμιοι κρέμονται ἐν εἴδει κεχρυσωμένων
βυτρίων ὑπὸ τῷ σκιερῶν φύλλωμα.

Οἱ ταξοί

Ὁ τάξος ὁ βαγοφόρος (*Iaxus haccata*), κοιν. ἡμερο
ἔλατο, ὑπάγεται βοτανικῶς εἰς τὴν φυλὴν τῶν τοξοειδῶν,
ἄτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν κωνοφόρων.
Διακρίνεται τῶν λοιπῶν γενῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης
(πεύκης, ἀρκούθου, ἐλάτης) ἐκ τοῦ βαθέος πρασίνου χρώ-
ματος τοῦ φυλλώματος αὐτῆς ἀποτελουμένου ἐκ φύλλων
πλατέων σφηνοειδῶν. Τὰ ἄρρενα ἄνθη φέροντα τοὺς στή-
μονας ἀτάκτως διατεθειμένους, δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸ
αὐτὸ εἶδος καὶ τὰ θήλεα δένδρον. Τὸ ἰδιαιτέρον ὅμως τοῦ
φυτοῦ τούτου εἶνε ὅτι διαρκούσης τῆς ἀναπτύξεως τοῦ
σπέρματος τὸ μικρὸν πράσινον περικάλυμμα τὸ εὐρισκό-
μενον παρὰ τὴν βᾶσιν αὐτοῦ ἀναπτύσσεται τοσοῦτον ὥστε
περιβάλλει καθ' ὅλοκληρίαν τὸ σπέρμα. Τότε τὸ περι-
κάλυμμα τοῦτο ὅπερ καὶ *μανδύα* ἀποκαλοῦσι καθίσταται
σαρκώδες καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ μετατρέπεται εἰς ζωρὸν
ἐρυθρὸν.

Δυστυχῶς τὸ δένδρον τοῦτο τὸ τόσο πολύτιμον
δὲν εἶνε διαδεδομένον εἰς τὰ δάση. Τὸ ξύλον τοῦ τάξου
εἶνε λίαν συμπαγὲς καὶ ἐπιθεκτικὸν στιλπνότητος ἦν
καὶ διατηρεῖ ἐπὶ μακρόν, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ αὐτὸ περι-
ζήτητον παρὰ τῶν γλυπτῶν καὶ τορνευτῶν καὶ τὸ ὅποιον
βαπτόμενον μέλαν δυσκόλως τοῦ ἐβένου διακρίνεται.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ στελέχους αὐτοῦ κατὰ τὸν μεσαίωνα,
πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πυροβόλων ὄπλων, ἐχρησιμο-
ποιοῦν τοὺς κλάδους τοῦ πρὸς κατασκευὴν τόξων. Σήμε-
ρον καίουσιν τοὺς νέους βλαστοὺς καὶ τὰ φύλλα, διότι
ταῦτα ἐμπεριέχοντα δριμύ δηλητήριον καθίστανται θα-
νατηφόρα εἰς τὰ ζῶα ὅσα τρώγουσιν αὐτά.

Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἰς τινα
τῆς Γαλλίας μέρη τάξοι, ὧν ἡ καταγωγὴ ἀνέρχεται εἰς
τὸν ἔσθρομον ἢ ὄγδοον μ. Χ. αἰῶνα. Κατ' ἐκείνην τὴν
ἐποχὴν τὰ δένδρα ταῦτα ἐφυτεύοντο ἐν τοῖς κοιμητη-
ρίοις ἔνεκα τοῦ βαθέος πρασίνου χρώματος τοῦ φυλλώματος
αὐτῶν καὶ τῆς δοξασίας, ἣτις ἀκόμη καὶ νῦν ἐπικρατεῖ,
ὅτι οἱ τάξοι ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ ἀποδιώκουσιν ἐν τῷ
ἄερι τὰς βλαβεράς ὀσμάς τὰς προερχομένας ἐκ τῆς ἀπο-
συνθέσεως τῶν σωμάτων.

Ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ τάξου οἱ ἀρχαῖοι διεξήγαγον
τὰς δίκας τῶν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας δίδοντες μάλιστα καὶ
κλάδον ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν κερδίζοντα.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τοῦ δένδρου τούτου ἐπὶ πολὺ ὡς
ἱεροῦ θεωρηθέντος πᾶσα παραθείασις δὲν παρήρχετο ἀτι-
μώρητος. Ἀναφέρεται δὲ τὸ ἐξῆς· ἐν τινι μονῇ τῆς ἀρ-
χαίας γαλλικῆς Βρεττανίας ὑπήρξε τάξος βλαστήσας ἐξ
αὐτῆς ταύτης τῆς βλάβου τοῦ ἀγίου Μαρτίνου. Οἱ Βρετ-
ταννοὶ πρίγκιπες προτοῦ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν μονὴν γονυ-
κλινῶς προσήχοντο ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτῆς. Οὐδεὶς, λέγει
ἡ παράδοσις, ἐτόλμα νὰ ἐγγίσῃ τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλά-
δους καὶ αὐτὰ τὰ πτηνὰ ἀκόμη ἐσέβοντο τὸ φύλλωμα
καὶ τοὺς γλυκεῖς καὶ δροσεροὺς βαγοειδεῖς καρπούς της.
Μόνον πειρατὰι Νορμανδοὶ κατακτῆσαντες τὴν χώραν
ἐφάνησαν ἀσεβεῖς ὡς πρὸς τὸ δένδρον τοῦτο· δύο μάλιστα
ἐξ αὐτῶν ἐφθασαν εἰς τοσοῦτον ἀναισχυντίας ὥστε καὶ
ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἀναρριχηθῶσιν, ὅπως κόψωσι κλάδους τινὰς
πρὸς κατασκευὴν τόξων, ἀλλὰ τῆς θείας δίκης ἀγανα-
κτησάσης ἀμρότεροι καταπίπτουσι καὶ θραύουσι τὸν
τράχηλον.

Αἱ πεῦκαι καὶ οἱ κέδροι.

Ἡ πεύκη καὶ ὁ κέδρος ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτά-
των χρόνων τὸ σύμβολον τῆς δυνάμεως, τῆς πάλης καὶ
τῆς ἀντιστάσεως. Ἡ παρουσιαζομένη ἀντίθεσις μεταξὺ
τῶν ἐλαφρῶν καὶ χαριέντων ἀντιπροσώπων τοῦ γένους
τῶν πευκῶν ἀφ' ἐνός τῶν δακτυλοφόρων φοινίκων καὶ
τῶν ταμαρίνδων ἐξ ἄλλου, τούτων πάντων σχηματίζοντων
τὴν κυρίαν γλωρίδα τῶν ἐκ τῆς φυσικῆς ἐπιχώσεως σχη-
ματιζομένων γαιῶν, ἦτο τόσο χαρακτηριστικὴ, ὥστε δὲν
ἠδύνατο νὰ παρελθῇ ἀπαρατήρητος, ἰδίως καθ' ἣν ἐποχὴν
αἱ μυστικαὶ ἰδέαι ἐξεδηλοῦντο ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν
ἀντικειμένων.

Ἄς ἐπιτραπῇ ἤδη ἡμῖν νὰ παραθέσωμεν γραμμὰς
τινας ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Ἀρατολίην ταξειδίου τοῦ Λαμαρ-
τίνου, ὅστις τόσο λαμπρῶς διετύπωσε τὴν λατρείαν τῶν
ἀνατολιτῶν πρὸς τὰ γιγαντιαία ταῦτα φυτὰ.

«Οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου εἶνε τὰ μεγαλοπρεπέστερα

φυσικά μνημεία τοῦ σύμπαντος. Ἡ θρησκεία, ἡ ποίησις, ἡ ἱστορία τὰ καθιέρωσαν ἐξ Ἰσοῦ. Ἡ ἅγια Γραφή τὰ ἐξυμνεῖ εἰς διάφορα χωρία. Οἱ ποιηταὶ κατὰ προτίμησιν ἀρέσκονται εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀποτελουμένας εἰκόνας. Ὁ Σολομὼν ἠθέλησε νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ πρὸς στολισμὸν τοῦ ναοῦ, ὃν αὐτὸς πρῶτος ἤγειρεν εἰς ἓνα καὶ μόνον θεόν, ἀναμφιβόλως ἕνεκα τῆς ἀγιότητος, τῆς μεγαλοπρεπειᾶς, τῆς φήμης, ἧς τὰ θαυμαστά ταῦτα τῆς φύσεως φυτὰ ἔκτοτε ἀπήλαυον.

«Οἱ Ἀραβες, εἰς οἰκονόμητον αἴρεσιν καὶ ἀν' ἀνθρωπίνων, αἰσθάνονται κατὰ παράδοσιν μέγα σεβασμὸν διὰ τὰ δένδρα ταῦτα ἀποδίδοντες αὐτοῖς οὐχὶ μόνον αἰώνιον βλαστικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔτι καὶ ψυχὴν, ἧτις, ὅπως προικίζει τὰ ζῶα διὰ τοῦ ὀρμεμφύτου, τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ νοῦ, οὕτω καὶ τοὺς κέδρους διὰ σημείων σωφροσύνης καὶ προορατικῆς. Κατανοοῦσιν ἐκ τῶν προτέρων τὰς διαφόρους ἐποχάς, αἰετοῦσι δίκην μελῶν τοὺς μεγάλους κλάδους τῶν ἀνυψούντες αὐτοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἢ καταβιβάζοντες πρὸς τὴν γῆν, καθ' ὅσον περιμένεται πτώσις χιόνος ἢ διάλυσις αὐτῆς. Εἶνε δι' αὐτοὺς ὄντα θεία ὑπὸ μορφὴν δένδρων. Αὐξάνουσιν ἐν μόνῳ τῷ Λιβάνῳ ἀνχπυσοσόμενοι ὑπεράνω τῆς ζώνης εἰς ἣν πᾶσα μεγάλη βλάστησις ἐκλείπει. Πάντα ταῦτα ἐκπλήττουσι τὴν φαντασίαν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς.....»

«Ἐν τούτοις τὰ δένδρα ταῦτα βαίνουσιν ἑλαττούμενα. Ἄλλοτε ποτε οἱ περιηγηταὶ ἠρίθμουν 30 ἢ 40 ἐξ αὐτῶν, ἀργότερον 17, ἀργότερον ἀναφέρουσι μόνως 12. Ἦδη δὲν εὐρίσκονται ἢ ἑπτὰ μόνον, ἅτινα ἐξ ὧν δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ ὄγκου αὐτῶν εἰς σύγγραμμα τῶν ἱερογλυφικῶν χρόνων. Πέριξ τῶν γηραιῶν τούτων μαρτύρων τῶν ἐκλειψάντων ἐτῶν ἐναπομένει ἔτι μικρὸν τι δάσος ἐκ 400 ἢ 500 νεωτέρων κέδρων ἀποτελούμενον.

«Κατὰ τὸν Ἰουνιον μῆνα ἐκάστου ἔτους οἱ κάτοικοι τῆς Ἑδέν, τῆς Κανωσίνης καὶ τῶν χωρῶν τῶν πλησιοχώρων κοιλάδων ἀνέρχονται εἰς τὸ μέρος ἐνθα εὐρίσκονται οἱ κέδροι καὶ εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν ἐκτελοῦσι λειτουργίαν. Πόσαι προσευχαὶ δὲν ἀντήχησαν ὑπὸ τοὺς κλάδους τούτους! Καὶ ποῖος ὠραιότερος ναὸς, ποῖος βωμὸς τοῦ οὐρανοῦ ἐγγύτερος! Τί ἀγιώτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἐπιστέγασμα τοῦ τελευταίου ὄροπέδιου τοῦ Λιβάνου, τοῦ στελέχους τῶν κέδρων καὶ τοῦ θόλου τῶν ἱερῶν τούτων κλάδων, οἵτινες ἐσκίασαν καὶ σκιαζοῦσιν ἀκόμη τόσας ἀνθρωπίνους γενεάς, αἱ ὁποῖαι προφέρουσι διαφόρως τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀναγνωρίζουσιν αὐτὸν πανταχοῦ ἐν τοῖς ἔργοις του καὶ τὸν λατρεύουσι ἐν ταῖς φυσικαῖς αὐτοῦ ἐκδηλώσεσι!»

ἸΩΑΝΝΗΣ ΛΟΒΕΡΑΟΣ
πτυχιούχος τῆς σχολῆς τοῦ Montpellier

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Ἡ μακροβιότης τῶν δένδρων εἶνε διάφορος. Ἐν τῇ Ἑυρώπῃ συνήθως ἀποκόπτονται ταῦτα πρὶν ἢ φθάσωσιν

εἰς τὸ ὄριον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἀν καὶ εἰς μεγάλα τινὰ δάση, ὡς τὸ τοῦ Φοντανεμπλώ κτλ., ἀπαντᾷ τις Δρῦς, Πλατάνους, Καστανέας, Πτελέας, Φιλύρας, κτλ., τῶν ὑποίων ἢ αὐθεντικῆ ἡλικία φαίνεται ὑπερβαίνουσα τὴν χιλιετηρίδα. Διηγούνται ὅτι ἡ Ἑλβετικὴ Φιλύρα τοῦ *Fribourg* ἐφυτεύθη κατὰ τὸ 1476. Εἰς τὸν νομὸν *Charente-Inférieure* τῆς Γαλλίας ὑπάρχει μία τῶν μεγαλύτερων τῆς Ἑυρώπης δρυῶν ἀριθμοῦσα οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 1800 ἐτῶν. Ἡ ἡλικία καστανέας τινὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Αἰτνης εὐρισκομένης χάνεται ἐν τῷ σκότει τῶν ἐτῶν. Αἱ ἐν Καλλιφορνίᾳ ἀποκοπεῖσαι Βελλιγικτωνίαὶ ἠρίθμουν πλείονας χιλιετηρίδας, ὡς τοῦτο ἐξήχθη ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ξυλωδῶν αὐτῶν ζωνῶν. Ἄλλὰ μήπως οἱ Βαρθάβ τῆς Σενεγάλης, περὶ ὧν ἐν τῷ τρίτῳ φύλλῳ τοῦ παρόντος περιοδικοῦ ἐγένετο λόγος, εἶνε ὀλιγώτερον περιώνυμοι διὰ τὴν μακροβιότητα αὐτῶν; Παραδείγματα παρομοίας μακροβιότητος δὲν ἔλλείπουσιν εἰς τὰ δάση τοῦ νέου κόσμου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Α. Παπαδημητρίου, *Γαλάζιον*: εἰς ἅπαντας τοὺς συνδρομητὰς ἐστάλησαν τὰ φύλλα, ἀπορούμεν πῶς δὲν τὰ ἔλαβον. κ. Γ. Σταμπουζάκη *Δημητσάναν*: ἐπιστολήν σας ἔλαβμεν μετ' ἐγκλείστου ἀγγελίας εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. κ. Α. Κορώνην *Ἀιδίνιον*: ἐπιστολήν μετὰ συνδρομῆς ἔλαβμεν, φύλλα ἀπεστάλησαν. κ. Κάπογιαννον *Ἐνταῦθα* φύλλα τελευταῖα ἀπεστάλησαν συγγνώμην διὰ τὴν βραδύτητα. Δ. Παπαδόπουλον *Ἄγρου-Λιτίσαν*: ἐπιστολαὶ ἐλήφθησαν: εἰς συνδρομητὴν Α. Οἰκονόμου ἀπεστάλησαν τὰ φύλλα: οὐδεμίαν πληροφορίαν μᾶς ἐζητήθη περὶ τῆς ὑποθέσεώς σας. Ἀδελφούς Μαυραγάνη *Μοραστήριον*: Ἐπιστολή σας ἐλήφθη εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὰ ἀποσταλέντα: ἀποδείξεις συνδρομῶν στέλλονται σήμερον. Ζωσιμαίαν *Σχολήν*, *Ἰωάννινα*: ἀποστείλατε συνδρομήν. κ. Κωνσταντίνου Πάτρας δὲν μᾶς ἐγράψατε. κ. Δ... *Ἐνταῦθα*: εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς σας διὰ τὰ περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου δημοσιεύομενα ἐν τῷ «*Προμηθεῖ*» ἀποκρινόμεθα μετὰ τοῦ *Flammariou* (*Le monde avant la création de l'homme* p. 119) ὅτι «Ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν ἡμετέρων γνώσεων ὅταν ἀκούη τις ἄλλαν στρέφοντα εἰς τὸ γελοῖον τὴν συγγένειαν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ πιθήκου καὶ τῶν ἄλλων ζῴικων εἰδῶν, ὀφείλει νὰ θεωρῇ ὡς ἀποδεδειγμένον ὅτι ἔχει ἐνώπιον αὐτοῦ ἀνθρώπον ἀμαθῆ ἢ κακῆς πίστεως πρόσωπον, ἢ ἐγκέφαλον πνιγνῶς περιορισμένον: δέον λοιπὸν νὰ μὴ λαμβάνῃ τὸν κόπον νὰ συζητῇ μετ' αὐτοῦ. Τὰ ὀπισθοδρομικὰ ταῦτα πνεύματα θέτουσι τὴν εὐγένειαν ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει—δηλ. ἐν τῇ καταπτώσει ἀσχεγῆ-νου τύπου κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον τελείου—ἀντὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι νὰ θαυμάσωσι καὶ νὰ χαιρετίσωσι τὴν εὐγένειαν ἐν τῇ προοδῷ». κ. Καίτην *Λάρισσαν*: ἐπὶ μῆνας ἀγνωσοῦμεν τί γίνεσθε. κ. Ζιζηλιαν *Βαστόφ* συνδρομὴν σας ἐπληρώθη ἐνταῦθα. κ. Σκουφον *Μοραχόν*: τὰ ἀποσταλέντα παρασχῶς.

Τῶν Ἀθηναίων